

ABHAZYA ÖRNEĞİNDE KOSOVA'NIN GÜNEY KAFKASYA YANSIMALARI

Abhazya lideri Sergey Bagapş (solda), Kosova'nın bağımsızlığını ilan etmesinin hemen ardından Moskova'da Güney Osetya lideri Eduard Kokoity ile bir basın toplantısı düzenlemiş ve tanınma taleplerini değerlendirmişti.

*"Güç gelince adalet gider"
Gürcü Atasözü*

Avrupa'da tek yanlı (de facto) bağımsızlığını ilan etmiş birimlerle sorunları olan ülkelerde arka arkaya seçimler oluyor: Gürcistan (Abhazya), Sırbistan (Kosova), Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (KKTC), Ermenistan, Azerbaycan (Dağlık Karabağ). Gürcistan'da 5 Ocak'ta yapılan devlet başkanlığı seçimlerini yeniden Mikheil Saakaşvili kazandı. Sırbistan'da 3 Şubat'ta devlet başkanlığı seçimlerinin ikinci turu yapıldı ve Boris Tadiç yeniden devlet başkanı oldu. İki lider de Avrupa-Atlantik dünyası ile bütünleşmeye olumlu bakıyor. Güney Kıbrıs Rum Kesimi'nde (GKRY) 17-24 Şubat'da başkanlık ve Ermenistan'da ise 19 Şubat'ta devlet baş-

kanlığı seçimi yapıldı. 15 Ekim'de Azerbaycan'da devlet başkanlığı seçimi yapılacak.

1991 yılında Sovyetler Birliği dağılınca, eski Sovyet cumhuriyetlerinin bağımsızlıkları tanınmış, buna karşın Sovyet cumhuriyetlerinin altında yer alan birimlerin (özerk cumhuriyet, özek bölge, özerk ilçe vb.) bağımsızlık talepleri tanınmamıştı. 1991'de dağılmaya başlayan ve Balkanlardaki küçük Sovyetler Birliği olarak anılan Yugoslavya'da da aynı yöntem izlenmişti. Ancak, hem Yugoslavya'nın (1974 Anayasası) hem de Sırbistan'ın özerk bölgesi olan Kosova'nın 17 Şubat'ta bağımsızlığını ilan etmesi ve bu bağımsızlığın Avrupa-Atlantik dünyası tarafından tanınması ile birlikte uluslararası hukuk yeniden değişmeye başlamıştır. Bundan dolayı,

ABD'deki ve Avrupa Birliği'ndeki bazı uluslararası hukukçular, Kosova'nın bağımsızlığını savunurken Sırbistan ile Kosova arasındaki farklılıkları sıralamak gereği duymaktadır. 1999'daki NATO bombardımanından bu yana Belgrad Hükümeti'nin Kosova'da hiçbir gücünün, etkisinin ve yaptırımının olmadığı; Kosova'nın ayrı bir parlamentosu ve hükümetinin var olduğu, özgür seçimlerin yapılabildiği, ayrı bir orduya, güvenlik gücüne, bayrağa sahip olduğu ve farklı para birimi kullandığı vurgulanmaktadır. Ancak, Kosova'nın bağımsızlığını haklı göstermek için sayılan söz konusu gerekçeler, Avrupa'da Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) veya Abhazya başta olmak üzere fiilen bağımsız devletler için de geçerlidir. Bundan dolayı, Türkiye ve KKTC, Kosova'nın bağımsızlığına olumlu bakarken, Yunanistan ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi, AB'de ağır basan eğilimin aksine Kosova'nın bağımsızlığına olumlu bakmamaktadır. Rusya Federasyonu ise bağımsızlığını ilan eden Kosova'yı tanımamaya devam etmektedir. Ancak, Kremlin'in Kosova'yı tanımaması, Avrupa-Atlantik dünyası ile Kremlin'in uzlaşmadığı anlamına gelmeyebilir. Avrupa-Atlantik dünyası ile Kremlin, Avrupa'nın yeniden oluşturulması ve fiilen (de facto) bağımsız olan devletlerin (Kosova, KKTC, Abhazya, Güney Osetya, Dinyesteryanı (Pridnistrovye) ve Dağlık Karabağ vb.) domino etkisi yaratılmadan farklı tarih aralıkları ile "tekil örnekler" olarak tanınması konusunda anlaşmış olabilir. Kosova, bu anlaşmanın ilk adımı ise Kremlin'in karşı hamlesi Güney Osetya, Abhazya ve Dinyesteryanı olabilir. Kremlin, eski Sovyetler Birliği sınırları içindeki Dağlık (Yukarı) Karabağ hariç üç dondurulmuş çatışma bölgesi olan Abhazya, Güney Osetya ve Dinyesteryanı'nı, BM Güvenlik Konseyi'nde pazarlık masasına taşıyabilir. Söz konusu pazarlık masasında, Bush'un son yılında İran'ın nükleer tesislerine karşı yapmayı planladığı muhtemel füze saldırısı da bulunabilir. Bu büyük pazarlık masasında Rusya Federasyonu ve Avrupa-Atlantik Dünyası, Abhazya ve KKTC başta olmak üzere fiili devletler üzerinde "Kadife Ayrılık" ilkesinde uzlaşabilir. Yani, iki toplumun (Türk ve Rum, Abhaz ve Gürcü) resmen ve uzlaşarak boşanmaları olarak bilinen "Çekoslovakya çözümü" geçerlilik kazanabilir. Ancak "kadife ayrılık", tarafların orta ve uzun vadede AB çatısı altında ayrı odalarda yeniden birleşmelerini getirebileceği için Kremlin tarafından arzulanan bir çözüm olmayabilir.¹

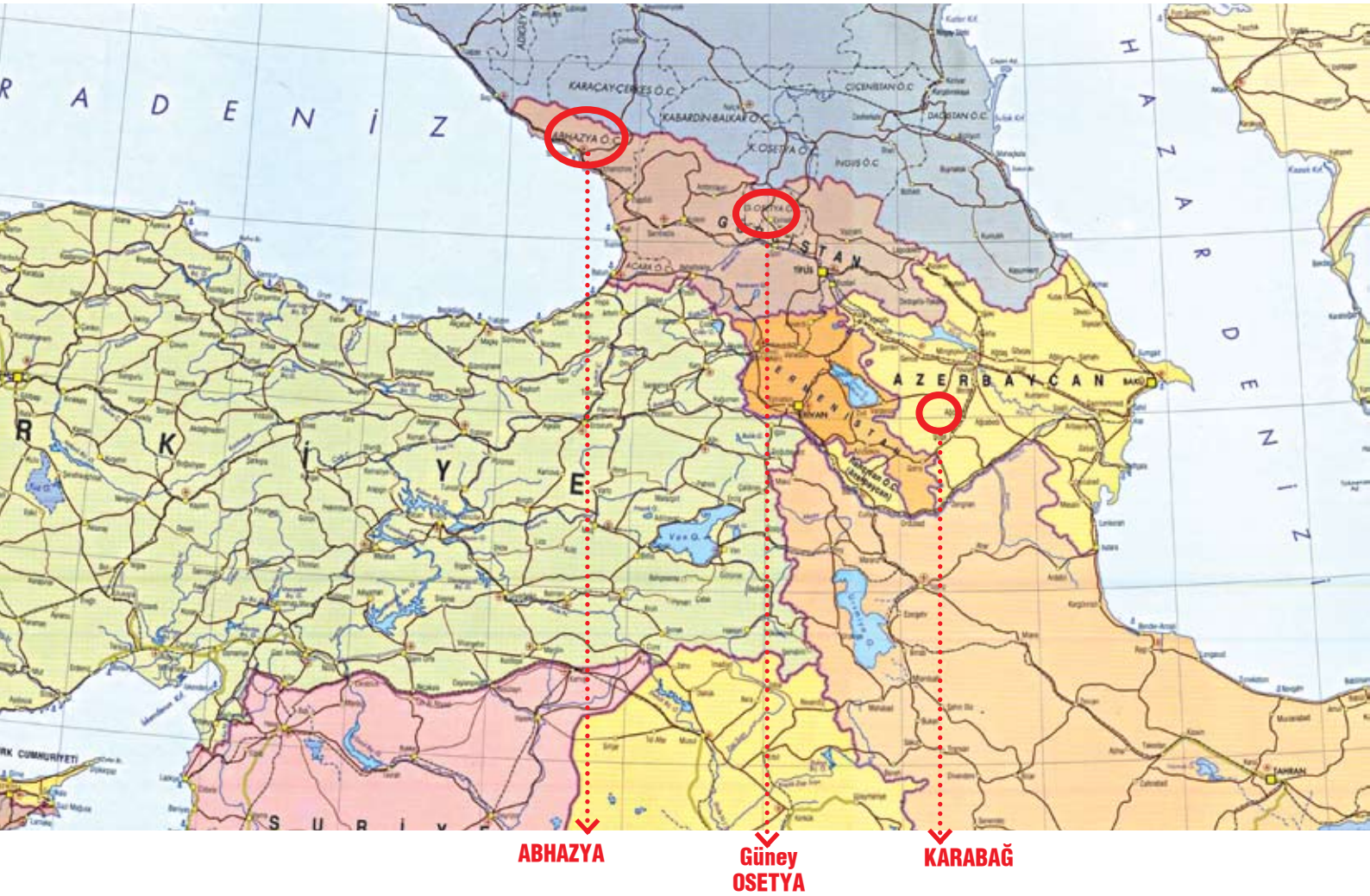
Kosova, Güney Kafkasya'ya Örnek mi Oluyor?

Kosova, "tekil örnek" olarak sunulsa da bağımsızlık ilanının üzerinden bir ay bile geçmeden Güney Kafkasya'ya yansımaya başlamıştır. Abhazya,

Avrupa-Atlantik dünyası ile Kremlin, Avrupa'nın yeniden oluşturulması ve fiilen bağımsız olan devletlerin domino etkisi yaratılmadan farklı tarih aralıkları ile "tekil örnekler" olarak tanınması konusunda anlaşmış olabilir. Kosova, bu anlaşmanın ilk adımı ise Kremlin'in karşı hamlesi Güney Osetya, Abhazya ve Dinyesteryanı olabilir.

BM'nin bağımsızlıklarını tanımadığı ve KKTC'nin de aralarında bulunduğu devletlerle diplomatik ilişkiyi arttırmaya başlamıştır. Bu çerçevede ilk ziyaret Abhazya Dışişleri Bakan Yardımcısı Maksim Gvinciya tarafından 5-8 Ocak 2008 tarihlerinde KKTC'ye yapılmıştır. Böylece, KKTC ile Abhazya arasındaki temaslar resmî düzeyde başlamış oldu. Sohum'un hedefi, KKTC'de Abhazya temsilciliği açmak; KKTC ziyareti sonrasında da, Tayvan ve 1991'de *de facto* bağımsızlık ilan eden Somali sınırları içerisindeki Somaliland başta olmak üzere fiilen bağımsız devletlerle diplomatik ilişki kurmaktır.

1991'de Gürcistan'dan tek yanlı kopan Güney Osetya yönetimi, bağımsızlığının tanınması için 3 Mart 2008 tarihinde Rusya Federasyonu, Bağımsız Devletler Topluluğu, BM ve AB'ye çağırıda bulunmuştur. Güney Osetya parlamentosu kabul ettiği bir kararda Kosova'nın ikna edici bir örnek olduğunu belirterek, Kosova örneği ile "egemen devletlerin toprak bütünlüğü" argümanının önceliğini yitirdiğini savunmuştur.² 6 Mart'ta da Rusya Federasyonu Dışişleri Bakanlığı Abhaz-Gürcü savaşı sonrası, Bağımsız Devletler Topluluğu tarafından 19 Ocak 1996'dan beri Abhazya'ya uygulanan ekonomik ambargonun kaldırıldığını açıklamıştır. Güney Osetya'nın ardından 7 Mart'ta Abhazya parlamentosu da uluslararası topluma bağımsızlığının tanınması çağrısı yapmıştır. Abhazya parlamentosu ayrı bir açıklama ile Rusya Federasyonu parlamentosunun alt kanadı Duma ile üst kanadı Federasyon Konseyi'nden Abhazya'yı tanımalarını istemiştir.³ Duma, 13 Mart'ta (Güney Osetya, Abhazya, Dinyesteryanı) üç fiilî cumhuriyetin bağımsızlıklarının tanınması görüşmelerini başlatmıştır. 11 Mart 2005 tarihinde

Kafkasya'da uzun süredir Gürcistan'ın kontrolü dışında olan Abhazya ve Güney Osetya, birçok yönüyle bağımsızlığı tanınan Kosova'ya benzerlik gösteriyor.

de Duma'da, "Rusya Federasyonu'na yeni bölgelerin katılımı" ile ilgili anayasa maddesinde değişikliğe gidilmesi konusu görüşülmüş, ancak kabul edilmediği.⁴

6-8 Mart tarihleri arasında Bakü'de yapılan NATO Parlamenterler Asamblesi'nin 68. Rose-Road seminerinde ise, Güney Kafkasya ve Orta Asya Temsilcisi Robert Simmons Kosova'nın Dağlık Karabağ için örnek teşkil etmesinin söz konusu olamayacağını açıkladı. Bu açıklamaya rağmen, AGİT Baş Danışmanı Lov Lints'in Kosova sorununun çözüm yönteminin Dağlık Karabağ'a örnek oluşturabileceğini söylemesi, Güney Kafkasya'nın sıcak bir yaz geçireceğinin haberini vermektedir.

Abhazya Örneği

4. yüzyıldan itibaren Hıristiyan olan Gürcistan, Çarlık Rusyası'nın 1783'de vassalı olmayı kabul ettikten sonra 1801'de doğrudan ona bağlı bir eyalet haline gelmiş ve Sovyetler Birliği'nin dağılmasına kadar da Moskova'ya yakınlığını korumuştur. Buna karşılık Abhazya Gürcistan'dan farklı bir politika benimsemiştir. Osmanlı Devleti'nin vassalı olan Abhazya, etnik ve kültürel olarak aynı kökten gelen Kuzey Kafkasya halkları ile birlikte Çarlık Rusyası'nın işgaline direnmiş ve bu süreçte bir taraftan nüfusunun yüzde 70'ini oluşturan Müslümanlar (Sünni-Hanefi) 1864 ve 1878'de soykırıma uğramış, bir taraftan da Osmanlı topraklarına doğru zorunlu göçe tabi tutulmuştur. İşte bu olaylar, günümüze değin uzanan Abhaz sorununun temellerini atmıştır.

Güneybatı Karadeniz kıyısında bulunan Abhazya'nın yüzölçümü 8.600 km², nüfusu 300 bin'dir. 1992-93 Gürcü-Abhaz savaşı öncesi nüfusu ise (1991) 550 bin'di. Sovyetler döneminde Karadeniz kıyısında Gürcistan'a bağlı özerk bir cumhuriyet olan Abhazya, Birliğin dağılmasının ardından 23 Temmuz 1992 tarihinde fiilen (*de facto*) Gürcistan'dan bağımsızlığını ilan etmiştir. Bunun üzerine, 14 Ağustos 1992 tarihinde Gürcü kuvvetlerinin Abhazya'nın başkenti Sohum'a girmesi ve buna Abhaz kuvvetlerinin cevap vermesiyle patlak veren Gürcistan-Abhazya ihtilafı topyekûn savaşa dönüşmüştür. Bu savaş bir yıldan fazla sürmüş ve 30 Eylül 1993'de Gürcü kuvvetleriyle birlikte büyük ölçüde Gürcü nüfusunun da Abhazya'yı terk etmesiyle sonuçlanmıştır. Savaşta iki taraftan yaklaşık 7 bin kişi ölmüş, 250 bin Abhazyalı Gürcü mülteci durumuna düşmüştür. 1992-93 yılları arasındaki Gürcistan-Abhazya savaşı, Abhazya açısından büyük bir sosyal ve ekonomik yıkımı getirmekle kalmamış, Gürcistan ile yeniden bir araya gelme seçeneğini de büyük ölçüde ortadan kaldırmıştır.

3 Ekim 2004'te yapılan Abhazya devlet başkanlığı seçiminin Rusya Federasyonu'nun arzu etmediği bir biçimde Bagapş lehine sonuçlanmasından sonra Rusçu Abhazlar ile Abhaz milliyetçileri arasında ortaya çıkan iç savaş tehlikesi, Abhaz halkının devlet başkanlarını seçmek için 12 Ocak 2005'de tekrar sandık başına gitmesine yol açmıştır. 3 Ekim seçimlerinde Abhazya'nın ilk Devlet Başkanı Vladislav Ardzınba ve Rusya Federasyonu'nun desteklediği aday Raul Hacimba seçimi kaybetmiş, buna karşın Abhaz halkının desteklediği aday olan Sergey Bagapş seçimi kazanmıştır. Seçimin ardından ortaya çıkan iç savaş tehlikesi ise Bagapş'ın 12 Ocak seçimlerine 3 Ekim seçimlerinde en çok oyu alan Hacimba ile tek liste ve ortak ekonomi programıyla katılması ile önlenebilmiştir. Buna göre, Bagapş devlet başkanlığına, Hacimba ise devlet başkanı yardımcılığına aday olmuş ve söz konusu ortaklık seçimi kazanmıştır. Aslında, Moskova'nın ağırlığını koyması ile sağlanan bu çözüm, Rusya Federasyonu ile Abhazya halkı arasında uzlaşma sağlayan bir çözüm olmuştur. Moskova'nın baskılarına rağmen, Abhazya devlet başkanlığı seçimlerinin beklenmedik bir biçimde sonuçlanmasıyla, bu tanınmamış ülkede meydana gelen sessiz devrim dünyada yankı bulmasa da, Abhaz halkı yozlaşmış bir yönetim ve Rusya Federasyonu'nun gölgesinde kalmış bir yöne-

timden ve iktidar nimetlerini Moskova'nın desteği ile kullanan ve iktidarı bırakmak istemeyen yönetici sınıftan kurtulma iradesini seçim sandığına ikinci

Abhazya, KKTC'nin de aralarında bulunduğu devletlerle diplomatik ilişkiyi arttırmaya başlamıştır. Bu çerçevede ilk ziyaret Abhazya Dışişleri Bakan Yardımcısı Maksim Gvinciya tarafından KKTC'ye yapılmıştır. Sohum'un hedefi KKTC'de temsilcilik açmak ve Tayvan ile Somaliland başta olmak üzere fiilen bağımsız devletlerle diplomatik ilişki kurmaktır.

kez yansıtmıştır.⁵ Abhazya'da parlamento seçimleri de Mart 2007'de yapılmıştır. Parlamento seçimlerinin birinci turu 4 Mart'ta; birinci turda adaylardan birinin yüzde 50 oy oranını aşmadığı 17 bölgede düzenlenen ikinci tur ise 18 Mart 2007'de yapılmıştır. Parlamentodaki 35 sandalye için 117 aday yarışmasına rağmen, sonuçlar sürpriz olmamış ve milletvekillikleri Devlet Başkanı Sergey Bagapş ile Devlet Başkanı Yardımcısı Raul Hacimba'ya yakın adaylar arasında bölüşülmüştür. Abhazya, büyük veya ses getirecek bir yer olmadığından ve Rusya Federasyonu ile Gürcistan'ın dünyadan soyutladığı küçük bir coğrafya olduğundan, bu tanınmamış topraklarda meydana gelen parlamento seçimleri dünyada ve Türkiye'de yankı bulamamıştır.

Bagapş önderliğindeki Abhazya Hükümeti ülkenin iç ve dış politikasını yenileme sürecine girmeye başlamıştır. Abhazya'nın asıl korkusu yok olma tehlikesi ile karşı karşıya olmasıdır. Tanınmayan bir devlet düzeni, zaten az olan nüfusun artmaması ve Abhazca'nın Rusça'nın baskısı altında erimesi, Abhaz aydınlarını tedirgin etmektedir. Bu nedenle, Abhazya'nın istikrar ve güvenliğini sağlamak, Abhaz nüfusunu artırmak, Rusya Federasyonu ve Gürcistan ile ilişkilerini dengelemek için Türkiye ile ilişkilerin geliştirilmesi arzulanmaktadır. Bagapş'ın gerçekleştirmek istediği Türkiye ziyaretinde iletilecek mesajlar; Abhazya, Gürcistan, Rusya Federasyonu, Türkiye ve Kafkasya'nın geleceğinin belirlenmesi bakımından önem taşımaktadır. Bu bağlamda Bagapş, Abhazya ile Gürcistan arasındaki sorunların çözülmesi için Türkiye'nin arabulucu olmasını ve Abhazya'ya uygulanan deniz, hava ulaşım ve ticari

Abhazy ve Güney Osetya'nın bağımsızlık taleplerinin daha fazla destek görmesiyle birlikte, Gürcistan merkezi yönetimi ile bu bölgeler arasındaki çatışmalar tekrar başlayabilir.

ambargonun insani ölçülere çekilmesini istemektedir. Türkiye de Gürcistan'ın Abhazy'ya yönelik bu kısıtlamalarının insani ölçülere çekilmesi konusunda hemfikirdir. Ayrıca Ankara, Türkiye ile Abhazy arasındaki ticari ve insani ilişkilerin, en azından Gürcistan ile Abhazy arasındaki mevcut ilişkiler kadar olmasını arzu etmektedir. Değişim ve kimlik isteminde ısrarcı olan Abhazy'nın tarihî, kültürel ve akrabalık bağlarının bulunduğu Türkiye ile ilişkilerini yeniden geliştirmek için atağa geçmesi, Abhazy-Türkiye ilişkilerinin geleceğinin belirlenmesi bakımından önem taşımaktadır. Nitekim, Abhazy iktidarı ve halkı üzerinde büyük etkisi olan 'Dünya Abhaz-Abazin (Abaza) Halkları Birliği'nin 11 Haziran 2005'de Türkiye'de (Sakarya-Hendek)

toplanması, Abhazy'nın siyasi, sosyal ve ekonomik konularda Türkiye ile işbirliğini geliştirmekte kararlı olduğunu göstermektedir. Günümüzde Abhazy'nın ithalatının yüzde 70'i ve ihracatının yüzde 30'u Türkiye ile gerçekleşmektedir. Ekonomik, tarihî ilişkilerine ve kan bağına karşın; ABD, AB, Almanya, İngiltere, İtalya ve Fransa merkezli 15 sivil toplum kuruluşu Abhazy'da faaliyet göstermesine rağmen Türkiye'den herhangi bir sivil toplum kuruluşu Abhazy'da bulunmamaktadır.⁶

Gürcistan ise toprak bütünlüğü çerçevesinde Abhazy ve Güney Osetya sorununu çözümleme kararlılığını sürdürmektedir. Türkiye de barış yanlılarını tatmin edecek çözüm arayışlarına yönelik görüşmelere

aktif olarak katılmanın yollarını aramaktadır. Türkiye, Abhazya ile Gürcistan arasındaki sorunların çözülmesi için arabulucu olmaya hazırdır. Abhazya parlamento seçimleri sonrasında, Abhazya'nın yeni dönemini ve geleceğini görüşmek, siyasi, sosyal ve ekonomik konularda işbirliğini geliştirmek amacıyla Bagapş'ın 21-25 Nisan 2007 tarihleri arasında planladığı Türkiye ziyareti sağlık sorunları nedeniyle 2007 sonbaharına ertelenmişti. Türkiye gezisinin temel amacının Bagapş ile Saakaşvili arasında Ankara'da kapalı bir görüşme yapmak olduğu ve bu nedenle büyük önem taşıdığı iddiaları da ortaya atılmıştı.⁷ Bagapş'ın 17-24 Ekim 2007 tarihleri arasında Türkiye'ye gayriresmî ziyarette bulunması da, Gürcistan'da iç kargaşalıkların artması ve ülkenin devlet başkanlığı seçimine doğru gitmesi üzerine, Gürcistan Başbakanı Zurab Nogaydeli'nin Ankara'dan talebi çerçevesinde ikinci defa ertelenmişti. Bu çerçevede, Gürcistan Devlet Başkanı Mikheil Saakaşvili ile Abhazya lideri Sergey Bagapş'ın 2008 yılı içerisinde muhtemelen Trabzon'da bir araya gelmesi beklenmektedir. Gürcü ve Abhaz liderlerin buluşmasını sağlamak Türkiye, Gürcistan ve Abhazya için olumlu bir gelişme olabilecektir. Bu gelişmeler doğrultusunda, Türkiye'nin Kafkasya coğrafyasındaki tarihsel miras ve sorumluluğuna sahip çıkması ve bu bağlamda Kafkasya'daki çıkar ve hedeflerini yeniden tanımlaması gereği her zamankinden daha çok öncelik arz etmektedir.

Sonuç

BM Genel Kurulu yeni bir devletin üyeliği konusunda ancak BM Güvenlik Konseyi'nin tavsiyesi üzerine karar alabilmektedir. Kosova'nın bağımsızlığını çok sayıda devlet tanısa dahi, Çin ve Rusya Federasyonu veto haklarını kullanabilecektir. Bu şartlar altında, Kosova'nın BM'de tanınması karşılığında Kremlin de bazı devletlerin tanınmasını isteyebilir. Böylece Kremlin'in yeni lideri Medvedev, devlet başkanlığı görevine Mayıs ayında güçlü bir şekilde başlamayı arzulayabilir. Ancak, Kremlin'in NATO'nun doğuya ve eski Sovyetler Birliği cumhuriyetlerine doğru genişlemesine karşı çıkması nedeniyle beklentiler, Rusya Federasyonu parlamentosunun Abhazya, Güney Osetya ve Dinyesteryanı'nın bağımsızlıklarını Gürcistan ve Moldova'nın NATO ve AB üyesi olmaması için şimdilik tanımayacağı, buna karşın söz konusu bölgelerle ilişkilerin arttırılacağı yönündedir.⁸ Ayrıca, Moskova'nın eski müttefikleri de dâhil olmak üzere Kosova'nın bağımsızlığını tanıyan ülkelere

yaptırımlar uygulamayacağı güvencesini vermesi de dikkate alınmalıdır.⁹ Nitekim Duma'nın bu bölgelerle ilgili tavsiye mahiyetindeki kararları ve milletvekillerinin tavsiyeleri, hükümetin bağımsızlıkların tanınmasının ertelenmesi, ancak söz konusu bölgelerle siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel ilişkilerin geliştirilmesi ve Rusya Federasyonu'nun diplomatik temsilcilikler açması yönündedir. Böylece Kremlin, hem bu bölgelerin isteğini tamamen reddetmemiş ve hem de elindeki dış politika kartını daha aktif bir şekilde kullanma imkânına kavuşmuş olacaktır.

Kremlin, Gürcistan'ın Avrupa-Atlantik dünyası kuruluşları ile bütünleşmesinin önünü kesebilmek için Tiflis ile ilişkilerini yumuşatma arayışına da girmiştir. Rusya Federasyonu 18 Mart 2008 tarihinde yaptığı açıklamayla, Gürcistan ile eski Sovyet komşuları arasında yükselen gerilim nedeniyle Ekim 2006'dan beri (17 ayı aşkın süredir) askıya alınmış olan hava bağlantısını 25 Mart'tan itibaren yeniden tesis etmeyi kabul etmiştir.¹⁰ Tiflis yönetimi ayrıca, Rusya Federasyonu'nun Gürcistan ile olan sınırlarını yeniden açacağı ve uygulanan ekonomik ambargoyu kaldıracağı umudunu beslemektedir.¹¹

Gürcistan ise 2-4 Nisan 2008 tarihinde Bükreş'te yapılacak olan NATO Bükreş Zirvesi'nde NATO'nun kapılarını aralayan MAP'a (Üyelik Eylem Planı) dâhil olmak istemektedir. 19 Mart 2008'de Vaşington'a giden ve Başkan George W. Bush ile bir araya gelen Saakaşvili, Gürcistan'ın NATO'ya üye olabilmesi için Bükreş Zirvesi öncesi destek aramıştır. Ayrıca, iki lider Rusya Federasyonu'nun Güney Osetya ve Abhazya'ya verdiği destek nedeniyle yaşanan gerilimi de ele almıştır. Gürcistan'ın NATO üyeliğinin güçlü taraftarlarından olan Bush'un Beyaz Saray görüşmesi sırasında Saakaşvili'ye teşvikten başka bir şey sunup sunmadığı, Bükreş Zirvesi'nde belli olacaktır.¹² Ama yine de Vaşington yönetimi, Berlin ve Paris'in itirazlarına rağmen Bükreş Zirvesi'nde Gürcistan'ın NATO'nun kapılarını aralayan MAP'a dâhil olmasını sağlamak arzusunda.¹³ Ancak, Gürcistan için NATO'nun kapıları açılırsa Rusya Federasyonu ile Gürcistan arasındaki pamuk ipliğine bağlı olan ilişkiler kopabilir. Bu süreçte Kremlin, Abhazya ve Güney Osetya'nın bağımsızlık kararlarını tanıyabilir.¹⁴ Moskova'nın söz konusu kararı sonrasında Ermenistan da Dağlık Karabağ'ı tanımak için harekete geçebilir. Bu durum, petro-dolar zengini genç İlham Aliyev'in tarihe

geçebilmek ve ölünceye kadar lider olabilmek için Ermenistan'a karşı savaş açmasına neden olabilir. Söz konusu durum, devlet başkanlığından yıpranarak çıkan Saakaşvili'nin de iktidarını güçlendirmek ve NATO ile AB kapılarını hızla açabilmek için Ab-

hazya ve Güney Osetya'ya karşı güç kullanmasına yol açabilir.¹⁵ Sonuç olarak 2008 yılı, Avrupa'da tek yanlı (de facto) bağımsızlığını ilan etmiş ülkeler için çözümsüzlüğün çözüm olmadığı bir yıl olabilir.

Dipnotlar

- 1 Hasan Kanbolat, *Kosova, Güney Kafkasya'ya Yansımaya Başladı*, 10 Mart 2008, <http://www.asam.org.tr/tr/yazigoster.asp?ID=2042&kat1=&kat2=1>.
- 2 "South Ossetia to Raise Independence Issue in Russia's Parliament", *RIA Novosti*, 12 Mart 2008.
- 3 Abhaz aydınları, "Geleceği Tayin Edenler Kulübü" olarak nitelendirdikleri Batı'yı, "kırmızı kalemle Sovyetler Birliği haritası başına geçerek cumhuriyet ve özerk bölgelerin sınırlarını kafasına göre çizen Stalin'in varisi konumuna düşmek"le suçlamaktadır. Sohum yönetimine göre, "Abhazya tarihinin hiçbir döneminde bağımsız Gürcistan'ın bir parçası olmamıştır. Abhazya'yı 1931 yılında Gürcistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti içine suni bir şekilde dahil eden Stalin'dir." Abhaz aydınları, Abhazya'nın önündeki özgürlük yolunun güllerle donatılmış olmadığını bilmekte, ancak Kosova'nın, Avrupa'nın fiilen veya hukukun tanımayan diğer ülkelerine siyasi yaklaşımını önemli ölçüde değiştireceğine inanmaktadır. Bkz. Erhan Türbedar, Hasan Kanbolat, Sadi Çaycı, "Kendi Kaderini Tayin Hakkı ve Ayrılcılık: Kosova'nın Bağımsızlığı Emsal Teşkil Eder mi?", *Stratejik Analiz*, Cilt. 8, No. 97, Kasım 2007, s.37.
- 4 Rusya Federasyonu'nda bağımsızlıklarını tek taraflı ilan eden ülkelerin tanınması da dâhil olmak üzere dış ilişkiler ile ilgili bütün konularda kararı, devlet başkanı vermektedir. Ancak, milletvekilleri de en yüksek merciye kendi tavsiyelerini yapabiliyorlar. Bkz. İlyas Kamalov, *Moskova, Yeni Kosovalara Şimdilik Hayır Dedi*, 14 Mart 2008, <http://www.asam.org.tr/tr/yazigoster.asp?ID=2055&kat2=1>.
- 5 Hasan Kanbolat, "Abhazya'da Sessiz Devrim: Abhaz Halkı Değişim ve Kimlik İstiyor?", *Stratejik Analiz*, Cilt. 5, No. 57, Ocak 2005, ss 73-78; Hasan Kanbolat, "Abhazya'nın Yeni Devlet Başkanı Sergey Bagapş: Sessiz Devrim Sürüyor", *Stratejik Analiz*, Cilt. 5, No. 58, Şubat 2005, ss 11-13.
- 6 Hasan Kanbolat, "Dünya Abhaz-Abazin Halkları Birliği Türkiye'de", *Stratejik Analiz*, Cilt. 6, No. 63, Temmuz 2005, ss 11-12.
- 7 Hasan Kanbolat, "Gürcistan-Abhazya İhtilafında Türkiye Devreye Girebilir mi?", *Stratejik Analiz*, Cilt. 8, No. 85, Mayıs 2007, ss 8-9.
- 8 Rusya Başbakan Yardımcısı Sergey İvanov 10 Şubat'ta Münih'te yaptığı açıklamada, Batı, Kosova'nın bağımsızlığını tanısa dahi Rusya'nın Gürcistan'daki ayrılıkçı bölgeler olan Güney Osetya ve Abhazya'yı tanımayacağını belirtti. Kosova'nın 17 Şubat'ta muhtemel bağımsızlık ilanında Rusya'nın alacağı "ilk önlemler" konusunda sorulan sorulara verdiği cevapta İvanov, "Rusya'nın, Gürcistan'daki Rus yanlısı iki toprak olan Güney Osetya ve Abhazya'yı tanımayı düşünmediğini" vurguladı. Bkz. "İvanov: Moskova, Abhazya ve Güney Osetya'yı Tanımayacak", *AFP*, 11 Şubat 2008.
- 9 AB ve NATO üyesi olmasına rağmen Bulgaristan, Rusya ile cepheleşmeye ve Moskova'nın canını sıkılamaya çalışacak. Bulgar topraklarına Amerikan askeri üslerinin yerleştirilmesi de ikili ilişkiler açısından sıcak bir konu. Bulgaristan'ı ziyaret eden Rusya Parlamentosu Üst Kanadı Başkanı Sergey Mironov, Moskova'nın Kosova'nın bağımsızlığını tanıyan ülkelere yaptırımlar uygulamayacağı güvencesini verdi. Mironov "egemen ülke" olarak Bulgaristan'ın topraklarına Amerikan askeri tesisleri kurma kararını da soğukkanlılıkla karşıladığını söyledi. Bkz. Atanas Tsenov, *Putin Ziyaretinden Sonra Bulgaristan-Rusya İlişkileri*, 14 Mart 2008, http://www.bnr.bg/RadioBulgaria/Emission_Turkish/Theme_Bulgaria_Sveta/Material/bg_rusya.htm.
- 10 Rusya Federasyonu Ulaştırma Bakanlığı'ndan yayımlanan bir açıklamada,

- Gürcistan'ın, Rusya'da kendi uçaklarına temin edilen teknik bilgi hizmetinden kaynaklanan borcu ödemeyi kabul etmesinin ardından 25 Mart'ta başlamak üzere hava bağlantısını yeniden kurma konusunda anlaşmaya varıldığı belirtildi. Moskova hava bağlantısının askıya alınması için mali sebepler öne sürerken, Rusya'nın bu küçük güney komşusuyla ilişkileri, ABD'nin desteklediği Devlet Başkanı Mihail Saakaşvili'nin 2003'te iktidara gelmesinden bu yana gergin bir halde. Rusya, Gürcistanlı yetkililerin casıslukla suçladıkları dört Rus askeri yetkilisini kısa süreliğine alıkoymasının ardından Ekim 2006'dan bu yana hava bağlantısını askıya almıştı. Bkz. Vladimir Isachenkov, "Rusya, Gürcistan ile Hava Bağlantısını Yeniden Kurmayı Kabul Etti", *AP*, 19 Mart 2008.
- 11 "Saakaşvili'ye Göre, Moskova Gürcistan'a Yönelik Ambargoyu Kaldırmaya Hazır", *AFP*, 15 Şubat 2008.
- 12 Galina Zevlyova, "Saakashvili Travels to the U.S. to Restore his Image", *RIA Novosti*, 17 Mart 2008; *Saakaşvili Bush'la Görüşecek*, 19 Mart 2008, <http://www.voanews.com/turkish/2008-03-19-voa13.cfm>.
- 13 NATO'nun Bükreş Zirvesi öncesi, Kanada ve NATO'nun dokuz yeni üyesi olan Bulgaristan, Estonya, Letonya, Litvanya, Polonya, Romanya, Slovakya, Slovenya ve Çek Cumhuriyeti, NATO Genel Sekreteri Yap de Hop Shefer'e 19 Mart 2008 tarihinde gönderdikleri mektupta Zirve Toplantısında Ukrayna ve Gürcistan'ın MAP'e dahil edilmesinden yana olduklarını açıkladı. Söz konusu on ülke, Ukrayna ve Gürcistan'a gösterilen desteğin,Avrupa'daki istikrarı ve güvenliği sağlayacağı görüşünü dile getiriyor. Bkz. *Bulgaristan ve Daha 9 Ülke, Ukrayna ve Gürcistan'ın NATO Üyelik Hareket Planı'na Dâhil Edilmesinden Yana Olduklarını Açıkladılar*, 20 Mart 2008, http://www.bnr.bg/RadioBulgaria/Emission_Turkish/News/080320-b1.htm.
- 14 Rusya Federasyonu'nun NATO Büyükelçisi Dmitry Rogozin 11 Mart'ta yaptığı açıklamada, Gürcistan'ı NATO üyeliği yoluna sokmanın, stratejik konuma sahip olan bu ülkedeki bölünmeleri derinleştireceğini ve iki ayrılıkçı bölgenin uluslararası tanıma girişimlerini güçlendireceğini söyledi. Rogozin'in yaptığı uyarı, Rusya'nın NATO'nun daha fazla genişlemesini önleme çabasının bir parçası gibi görünüyor. Söz konusu uyarı, NATO'nun Gürcistan'a ittifak üyeliği için resmî bir rota önermesinin beklendiği nisan zirvesi öncesine denk geldi. Rogozin, bunun Rusya ve diğerlerini Abhazya ve Güney Osetya'nın bağımsızlık iddialarını tanımayacağına ve bunun da NATO'nun geleceğine gölge düşüreceğini söyledi. Rogozin, bölgeleri dâhil etmeksizin ocak ayında NATO üyeliği konusunda bir referandum düzenleyerek Saakaşvili hükümetinin, Gürcistan'ın NATO'ya bu bölgeler olmaksızın katılacağı izlenimi verdiğini ileri sürdü. Rogozin, "Rusya başka bir devletin parçası olan bir bölgeyi tanıyamaz, ancak eğer o devlet bölgeyi bir parçası olarak görmek istemiyorsa o zaman muhtemelen onları tanımak gerekecektir, çünkü Gürcistan dışında cumhuriyetler olacak" dedi. Ayrıca Rogozin, Reuters'e yaptığı açıklamada "İki bölge (Abhazya ve Güney Osetya), Gürcistan Washington'dan NATO üyeliğine dair bir sinyal alır almaz ayrılık sürecini başlatacaklardır" dedi. Bkz. Steve Gutterman, "Rusya'nın NATO Temsilcisi: Gürcistan'ı Üyelik Yoluna Sokmak Ayrılıkçılıarı Güçlendirecektir", *AP*, 12 Mart 2008; "Gürcistan Ayrılıkçı Bölgeleri Kaybedebilir", *Reuters*, 11 Mart 2008.
- 15 Gürcistan Cumhurbaşkanı Mikheil Saakaşvili, Abhazya ve Güney Osetya'da hükümet kontrolünü yeniden tesis etme sözü verdi. Bkz. Steve Gutterman, "Rusya'nın NATO Temsilcisi: Gürcistan'ı Üyelik..."